


Οι αξίες στην εκπαίδευση στα πλαίσια μιας
πλουραλιστικής κοινωνίας.
Πώς να προωθήσουμε μια κουλτούρα αξιών στα
σχολεία μας.

Αγγελική Λαζαρίδου
Επίκουρη Καθηγήτρια
Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας



The aim of education is the knowledge, not of facts, but of values.

William S. Burroughs



Αξίες


Υπάρχουν διαφορετικά είδη αξιών:

Για εμένα μπορεί να έχουν αξία:

- Η οικογένειά μου
- Η μόρφωση
- Το αυτοκίνητό μου
- Οι φίλοι μου



Εσείς τι γνώμη έχετε;

- Μπορείτε να αναφέρετε μερικές αξίες;
 - Μπορούμε να ομαδοποιήσουμε κάποιες από αυτές;
 - Ποιες; Με ποια κριτήρια;
- 

(Μερικές) Ηθικές και (μη) αξίες

- Αυτοσεβασμός
- Αυτοπειθαρχία
- Φροντίδα
- Σεβασμός
- Αποδοτικότητα
- Αφοσίωση
- Εμπιστοσύνη
- Συνεργατικότητα
- Άνεση, ευκολία
- Αγάπη
- Δέσμευση
- Ομορφιά
- Αλήθεια
- Ακεραιότητα
- Καλοσύνη
- Ειλικρίνεια
- Ισορροπία
- Ανοχή
- Ασφάλεια
- Αποτελεσματικότητα
- Ευεξία
- Παρηγοριά
- Σιωπή
- Χαρά
- Ευκολία
- Εξυπνάδα
- Ανθεκτικότητα
- Τάξη
- Λογικότητα



Επιστημονικός διαχωρισμός των αξιών

- Εξωγενείς/ενδογενείς αξίες
 - Εξωγενείς: εργαλειακή σημασία
 - Ενδογενείς: εγγενής αξία
- Ηθικές/μη ηθικές
 - Μη ηθικές: προσωπικές, αισθητικής φύσεως – πράγματα που επιθυμούμε θέλουμε, προτιμούμε θεωρούμε σημαντικά στη ζωή μας.
 - Ηθικές – προσανατολισμός σε δράση



Προς έναν ορισμό των αξιών

- ▶ ‘αρχές, θεμελιώδεις πεποιθήσεις, ιδανικά, πρότυπα ή στάσεις ζωής που δρουν ως γενικοί οδηγοί συμπεριφοράς ή ως σημεία αναφοράς για τη λήψη αποφάσεων ή την αξιολόγηση πεποιθήσεων ή πράξεων που συνδέονται στενά με την προσωπική ακεραιότητα και την προσωπική ταυτότητα.’
- ▶ *‘principles, fundamental convictions, ideals, standards or life stances which act as general guides to behaviour or as points of reference in decision-making or the evaluation of beliefs or action which are closely connected to personal integrity and personal identity.’*

(Definitions drawn from Halstead and Taylor 1996)



Behaviours


Thoughts and feelings

Values

Needs, met or unmet



Κοινές αξίες

- ▶ Έχει σημασία να αναζητούμε κοινές αξίες;
 - ▶ Ποιες μπορεί να είναι αυτές οι αξίες;
 - ▶ Πώς μπορούμε να τις εντοπίσουμε;
 - ▶ Μπορούμε να πούμε ότι υπάρχουν κοινές αξίες στην εκπαίδευση;
- 



Κάνοντας ένα βήμα πίσω...


- Τι σημαίνει εκπαιδεύω;
- Ποια είναι η αξία της εκπαίδευσης;
- Υπάρχει εκπαίδευση χωρίς αξίες;
- Τα σχολεία αντανakλούν και επηρεάζουν τις αξίες της κοινωνίας
- Ποιες αξίες υπερισχύουν στην κοινωνία;
- Πώς επηρεάζουν οι αξίες αυτές την εκπαίδευση;
- Τι συνεπάγονται όλα τα παραπάνω για τους εκπαιδευτικούς;



Αξίες του φιλελευθερισμού

Ελευθερία, Ισότητα, Ορθολογισμός

- Ατομική ελευθερία (π.χ. ελευθερία δράσης και κινήσεων για την επίτευξη των προσωπικών ενδιαφερόντων και αναγκών)
- Ορθολογικότητα σκέψης (π.χ. αποφάσεις βασισμένες σε λογικά επιχειρήματα)
- Ισότητα (σεβασμός όλων των ατόμων στα πλαίσια μιας πλουραλιστικής κοινωνίας)



Οι αξίες του φιλελευθερισμού στην εκπαίδευση

- Ορθολογικότητα: η ανάπτυξη ορθολογικού πνεύματος, ικανότητα σωστών επιχειρημάτων, κριτική σκέψη, ανοικτό πνεύμα. Ελεύθερη κριτική συζήτηση και κριτική εξέταση των εναλλακτικών πεποιθήσεων. Απουσία συναισθήματος, μη ισορροπημένη σχέση με την ολότητα του ατόμου.
- Προσωπική Αυτονομία: - Ένας άνθρωπος είναι αυτόνομος, στο βαθμό στον οποίο οι δράσεις και οι σκέψεις του σε σημαντικούς τομείς της ζωής του δεν μπορούν να νοηθούν έξω από τα όρια του εαυτού του.
- Ισότητα:— Αποδοχή της διαφορετικότητας.



Πώς εκπαιδευόμαστε στις αξίες;

Ορισμένες πηγές ή παράγοντες που σχετίζονται με την απόκτηση, μετάδοση ή εκπαίδευση βασικών αξιών.

➤ Γονείς, μέσα μαζικής ενημέρωσης, συμμαθητές, ομάδες, τοπική κοινότητα.

Ο ρόλος του σχολείου / του οργανισμού / του ιδρύματος

➤ Να συμπληρώνει τις αξίες που έχουν ήδη αποκτηθεί.

➤ Να προωθεί ένα σύνολο αξιών ή αρχών.

➤ Να ενθαρρύνει τον προβληματισμό σχετικά με την έννοια και την εφαρμογή των αξιών.




Η εκπαίδευση ως μύηση

Δύο στάδια:

Το πρώτο στάδιο οι εκπαιδευτικοί επιχειρούν να μυήσουν τους μαθητές τους σε μορφές σκέψης και συνειδητότητας που είναι αποδεκτές από το κοινωνικό σύνολο.

Το δεύτερο στάδιο περιλαμβάνει την αλληλεπίδραση ατόμων (μεγάλων και μικρών), που συμμετέχουν σε κοινές εμπειρίες μάθησης.




Προβλήματα

- Οι αξίες μπορεί να ενώνουν και να χωρίζουν ομάδες και άτομα.
- Η κοινωνία πρεσβεύει διαφορετικές και, πολλές φορές, αντικρουόμενες αξίες.
- Πολλαπλές ταυτότητες.
- Εξοικείωση (προώθηση ομοιομορφίας) - Διαφορά (με έμφαση στον άλλο)
- Κατακερματισμός αξιών.



Αντικρουόμενες δυνάμεις


- Παγκοσμιοποίηση vs. Πολιτειότητα
 - Συλλογικότητα vs. Ατομικότητα
 - Παράδοση vs. Εκσυγχρονισμός
 - Βραχυπρόθεσμοι vs. Μακροχρόνιοι στόχοι
 - Ανταγωνισμός vs Ισότητα ευκαιριών
 - Ταχύτητα γνώσης και πληροφοριών vs Ικανότητα επεξεργασίας τους
 - Πνευματικές vs υλικές ανάγκες.
- 



Η επίδραση της κουλτούρας στο αξιακό σύστημα μιας κοινωνίας.

When Darius was king, he summoned the Greeks who were with him and asked them for what price they would eat their fathers' dead bodies. They answered that there was no price for which they would do it. [4] Then Darius summoned those Indians who are called Callatiae, who eat their parents, and asked them (the Greeks being present and understanding through interpreters what was said) what would make them willing to burn their fathers at death. The Indians cried aloud, that he should not speak of so horrid an act. So firmly rooted are these beliefs; and it is, I think, rightly said in Pindar's poem that custom is lord of all.

<http://www.perseus.tufts.edu/hopper/text?doc=Perseus:abo:tlg,0016,001:3:38>



Η σχετικότητα της κουλτούρας

- Οι διαφορετικοί πολιτισμοί έχουν διαφορετικούς ηθικούς κώδικες.
- Είμαστε αφελής να πιστεύουμε ότι οι αξίες μας θα γίνουν αποδεκτές από άλλους ανθρώπους.
- Κάθε αξιακό πρότυπο συνδέεται με τον αντίστοιχο πολιτισμό ή κουλτούρα
- Οι ηθικοί κώδικες που μας χαρακτηρίζουν δεν είναι παρά μερικοί από τους τόσους που υπάρχουν σε άλλες πολιτισμικές κουλτούρες.



Ο πλουραλισμός των αξιών

- Δεν υπάρχει μία και βασική αξία που μας χαρακτηρίζει.
- Αυτό σημαίνει ότι δεν έχει νόημα η σύγκριση αξιών.
- Σε αυτήν την περίπτωση, η σύγκριση είναι πολλές φορές αναπόφευκτη.



Συναινετικός πλουραλισμός

Αναζήτηση κοινού χώρου έκφρασης μέσω μιας διαδικασίας διαπραγμάτευσης

Βασικά χαρακτηριστικά:

- Διαπραγμάτευση και διάλογος
- Αναγνώριση της διαφορετικότητας
- Κοινός τόπος ως τελικό σημείο



Συναινετικός πλουραλισμός στην εκπαίδευση

- Σκοπός είναι να κατανοήσουν οι μαθητές τη συνεχή διαπραγματευτική φύση των ανθρώπινων επιλογών και των αιτιολογήσεών τους και να αναπτύξουν την ικανότητα να διαλέγονται με άτομα διαφορετικών αξιακών συστημάτων χωρίς αισθήματα απειλής ή εχθρότητας.
- Είναι σαφές ότι σε αυτό το μοντέλο η αξία της εκπαίδευσης έγγειται στην προώθηση για την ανάπτυξη μιας κριτικής συνειδητοποίησης των αξιών που πρεσβεύει ο μαθητής, την αξιολόγησή τους, και την ανάληψη της προσωπικής ευθύνης για την εφαρμογή αυτών των αξιών στην πράξη.



Ερωτήσεις για εκπαιδευτικούς

- Σε ποιο βαθμό και πώς πρέπει οι εκπαιδευτικοί να επικοινωνούν με τους μαθητές σχετικά με τις αξίες;
- Πώς πρέπει οι εκπαιδευτικοί να προωθήσουν την ανάπτυξη αξιών στους μαθητές τους;
- Πώς πρέπει να ενθαρρύνουν την ικανότητα των μαθητών να εφαρμόζουν αυτές τις αξίες στην πράξη;



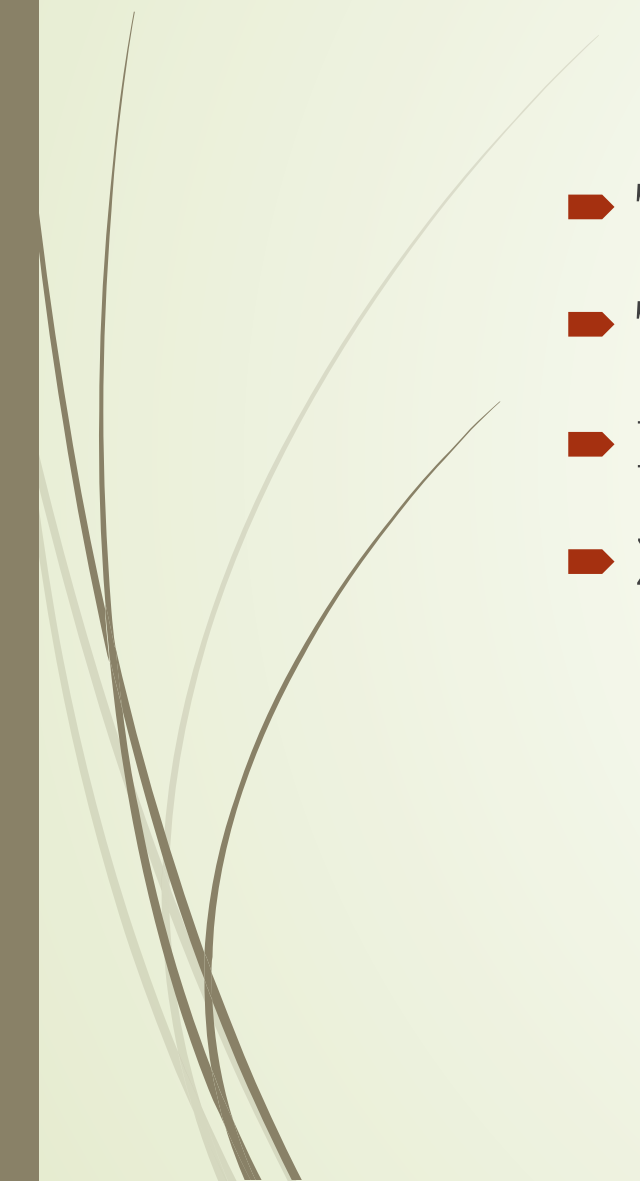
Στην πράξη...

Η διδασκαλία των αξιών μπορεί να ...

- ενσωματωθεί στο εβδομαδιαίο πρόγραμμα,
- χρησιμοποιείται όταν εμφανίζεται ανάγκη στην τάξη,
- αποτελεί μέρος ενός ευρύτερου προγράμματος διδασκαλίας αξιών,
- χρησιμοποιείται σε συνδυασμό με ειδικά γεγονότα,
- με αφορμή συγκεκριμένα πρότζεκτ.



Αξία 1: αυτοσεβασμός

- Τι σημαίνει να είσαι μοναδικός;
 - Τι σημαίνει να έχεις μια ταυτότητα;
 - Ποια είναι τα δυνατά και τα αδύνατα σημεία σου?
 - Συγχωρείτε τον εαυτό σας όταν κάνετε λάθη;
- 



Στην πράξη

- Δημιουργία προσωπικού ημερολόγιου με πληροφορίες και στοιχεία για τον εαυτό σας.
- Δημιουργία οικογενειακού δένδρου (οικογένεια, προσωπικά ενδιαφέροντα, σχολικά ενδιαφέροντα, προσωπικές αξίες).
- Προσωπική περιγραφή. Δηλώσεις για τον εαυτό σας και τα πράγματα που σας αρέσουν και δεν σας αρέσουν.
- Περιγραφή ενός πρόσφατου λάθους που κάνατε και το μάθημα που από αυτήν την εμπειρία.
- Περιγραφή του εαυτού σας από ένα τρίτο άτομο που σας γνωρίζει καλά.



Αξία 2: Σεβασμός του άλλου

- Γιατί είναι σημαντικές οι σχέσεις με άλλους ανθρώπους;
- Γιατί πρέπει να εκτιμούμε τις σχέσεις που έχουμε;
- Πώς μπορούμε να βελτιώσουμε τις σχέσεις με άλλους ανθρώπους;
- Έχουν όλοι οι άνθρωποι τα ίδια δικαιώματα;
- Πώς μπορείτε να δείξετε το σεβασμό σας για άλλους ανθρώπους;
- Πώς νομίζετε ότι αισθάνεται ένα άτομο που έχει πέσει θύμα εκφοβισμού;



Στην πράξη...

- Παιχνίδια ρόλων.
- Προετοιμασία από μαθητές ομιλίας με θέμα: "Ένα ανεκτικό άτομο είναι ένας σοφός άνθρωπος."
- Δουλεύοντας με σενάρια εκφοβισμού που προσδιορίζουν εναλλακτικά τα συναισθήματα του ατόμου που κάνει τον εκφοβισμό και το άτομο που εκφοβίζεται.
- Σχεδιάστε ένα διάγραμμα για να απεικονίσετε τις διαφορετικές σχέσεις που έχετε στη ζωή σας. Χρησιμοποιήστε τον κωδικό χρώματος, πράσινο, πορτοκαλί, κόκκινο για να δείτε αν οι σχέσεις είναι καλές, χρήζουν προσοχής ή χρειάζονται δραστικά μέτρα.



Αξία 3: Υπευθυνότητα

- Συζητήστε τις διαφορετικές ευθύνες που πρέπει να έχουν τα παιδιά.
- Χρειαζόμαστε κανόνες στη ζωή μας;
- Πειράζει να λέμε μικρά ψεμματάκια κάπου κάπου;
- Το να βοηθάμε τον άλλον είναι αγγαρεία ή ευχαρίστηση;
- Αισθάνεστε ευθύνη απέναντι στο σχολείο και την κοινότητά σας;



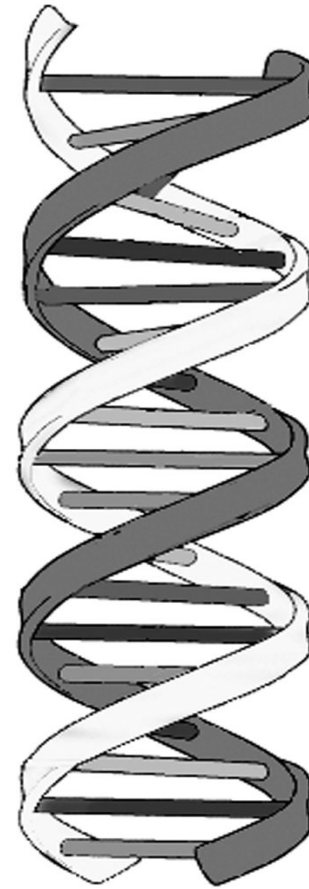
Στην πράξη...

- Χωρίστε μια σελίδα σε δύο και παραθέστε παραδείγματα υπεύθυνης και ανεύθυνης συμπεριφοράς σε σχολική εκδρομή, εμπορικό κέντρο, παρακολούθηση ποδοσφαιρικού παιχνιδιού κ.λπ.
- Ποιες προσωπικές ευθύνες θεωρείτε σημαντικές για την επιτυχία σας στο σχολείο; Ποιες μπορεί να είναι οι πιθανές μακροπρόθεσμες συνέπειες από τη μη τήρηση αυτών των ευθυνών;
- Παίξτε ένα παιχνίδι χωρίς να ακολουθήσετε τους κανόνες. Πόσο διήρκεσε; Ήταν ευχάριστο; Εξηγήστε γιατί οι κανόνες είναι απαραίτητοι για την ομαλή λειτουργία ενός τέτοιου παιχνιδιού.
- Γράψτε μια ιστορία για ένα μικρό παιδί που λέει ψέματα κατ'εξακολούθηση. Περιγράψτε τι προβλήματα δημιούργησε και πώς τα αποκατέστησε.

The double helix of quality teaching and values education



Αξίες και Εκπαίδευση

- Ανάπτυξη υγιών θετικών σχέσεων.
- Συναισθηματική και πνευματική ανάπτυξη.
- Ήρεμο και σταθερό περιβάλλον μάθησης και διδασκαλίας.



Ποιότητα διδασκαλίας

- Επικοινωνιακή ικανότητα.
- Ικανότητα για προβληματισμό.
- Αυτοδιαχείριση.
- Αυτογνωσία.
- Ικανότητα ενσυναίσθησης.

- 
- 
- *Education without values, as useful as it is, seems rather to make man a more clever devil.*

CS Lewis